

TÜRKÇEMİZ VE PSİKIYATRİDE DİL SORUNU

Dr. SALİH YAŞAR ÖZDEN*

2. Dünya savaşından önce yapılan bir sayıma göre yer yüzünde 2796 dil konuşulmaktadır. Türk dili "Altay Dilleri" arasında yer alan büyük bir dildir. Alman asıllı büyük Rus Türkoloğu Wilhelm Radloff'un vurguladığı gibi dünya dilleri arasında Türk Dili kadar geniş bir alana yayılmış başka bir dil yoktur. Bugünkü Rusya'da Türk Dilini kullananlar Slav dillerini kullananlardan sonra ikinci sırayı almaktadır.

Türk adı, Barthol'un bildirdiği gibi VI. Yüzyıldan beri kullanılan bir addir. Bununla beraber Türk Dilinin bu tarihten önceki çağlarda kullanılmadığı anlamına gelmez. Bu gün Türk Dili adı altında toplanan kolların eski çağlarda çıktığı açıktır. Türk dilinin en eski yazılı anıtları Moğolistan'da Orhon Irmağı boyunca bulunmuştur. Eski Türk Yazıtlarının 1250 yıllık bir geçmişi olduğunu biliyoruz. Dünya dilleri arasında bu kadar eski anıtlara sahip diller azdır. Örnek olarak Rus dilinin en eski eseri 12. Yüzyıldan kalan bir destandır. Macarların en eski eseri 13. yüzyılda yazılmıştır (Eren 1992).

Anayurttan uzaklaşan kolların çevre ülkelere dağılması Türklerin komşu uluslarla ilişkilerinin artmasına yol açmıştır. Türklerle yabancı uluslar arasındaki bağların güç kazanması üzerine Türk kollarının dillerinde yabancı unsurlar çoğalmışsa da Türk Dilinin gramer yapısı büyük bir değişikliğe uğramamıştır. Dillerin en kolay değişen bölümü kelime dağarcığıdır. Bir yandan iç gelişmeler bir yandan da yabancı etkiler sonunda dillerin kelime dağarcığı sürekli olarak gelişir. Buna karşılık dillerin gramer yapısı kolay değişmez. Türk Dilinin gramer yapısı çok kuvvetlidir. Dilimizde Arapça ve Farsça alıntılarının çok arttığı çağda bile gramer kurallarımız bozulmamıştır.

Anayurtlarından ayrılan Türkler komşularıyla sürekli ilişkiler kurmuşlardır. Bu ilişkiler sonunda Türk lehçelerine yabancı dillerden bir çok kelime geçmiştir. Mesela inci kelimesi Türkçe de eski çağlardan kalma Çince bir alıntıdır.

Türk kolları ana yurtlarından uzaklaşmalarından sonra da ihtiyaç duydukları kavramları karşılamak üzere kendi dillerinin sağladığı kolaylıklardan faydalanarak bir çok kelime üretmişlerdir. Dilimiz Türkçe

köklerden Türkçe eklerle sürekli olarak bir çok yeni kelime yaratma gücüne sahiptir.

Dilde Sadeleştirme Çabaları

Büyük milletlerin büyük dilleri olur. Türkler imparatorluklar ve devletler kurup yerleşmeye başladıktan sonra çevrelerindeki komşu milletlerin dilleri ile kelime alışverişinde bulunmaya başlamışlardır.

Gothe'nin dediği gibi, "Bir dilin kudreti kendisine yabancı olan kelimeleri atmasında değil onları yutup sindirmesinde kendini gösterir". Zaman gelmiş artık "kent" in sanskritçe, "köşe" nin Farsça, "hikaye" ve "örnek" kelimelerinin Ermenice, "kaldırım" ve "efendi" nin Rumca olduğunu bilen değil hayal eden bile kalmamıştır.

Türkler Müslüman olup İslam kültür ve medeniyeti ile temasa geçmeleri çok sayıda Arapça ve Farsça kelimenin dilimize girmesine sebep olmuştur.

Her aksiyon bir reaksiyon doğurur. 10. Yüzyılda başlayan Arapça kelime ithaline 11. Yüzyılda bir takım tepkiler gelmeye başlamıştır. Kaşgarlı Mahmut 1072 yılında yazdığı Divan-ı Lügat-i Türk'ünde Türk dilinin Arapça kadar zengin bir dil olduğunu söylüyor. 15. Yüzyılda Ali Şir Nevai Muhakemat'ül Lügateyn adlı eserinde Türkçe'nin Farsça'dan daha güzel ve zengin bir dil olduğunu iddia ve ispata çalışıyordu. 1277 yılında Karamanoğlu Mehmet Bey bir fermanı ile şöyle buyuruyordu: "Bundan böyle sarayda, divanda ve her yerde Türkçe'den başka dil ile konuşulması yasaktır."

Türk dilinde ilk sadeleştirme hareketi Tanzimat nesli ile başlamıştır. Şinasi, Namık Kemal, Ali Suavi, Ziya Paşa, Ahmet Mithat Efendi, Şemsettin sami gibi fikir ve kalem adamları bu sadeleştirme akımının başını çekmişlerdir.

Türkçe'de "tasfiyeciliğin" ilk temsilcilerinin Şemsettin Sami, Ahmet Mithat, Emrullah Efendi, Tepedelenli Kamil ve arkadaşlarının olduğu görülmektedir. Bu akımın mensupları Tanzimatçıların "En sade Osmanlıca" anlayışına karşı çıkarak dilde "Türkçülük" görüşünü benimsemişlerdir. Bu hareket dildeki bütün Arapça ve Farsça kelimelerin atılmasını benimsiyordu.

* Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi Psikiyatri Klinik Şefi

Dikkat edilmesi gereken husus bu hareketlerin amacı yani "tasfiyeciliğin amacı" dili kurtarma gayretinden ibaretti. İdeolojik bir maksadı yoktu, nesiller arasındada bir kavga aracı durumuna gelmemiştir.

Cumhuriyet döneminde dil hareketleri başlıca üç dönemde mütala edilir.

1. 1932-1934 yılları arasında çok kısa süre devam eden "tasfiyecilik" denemeleri Birinci Dil Kurultayı ve İkinci Dil Kurultayı arasında geçen 23 aylık süre içinde Türk Dil Kurumu tarama dergisini çıkardı. Kullanılan Türkçe de Osmanlıcadan gelme ve tek kelime bırakmama gayesini güden bu aşırı tasfiyecilik hareketine önderlik etmiştir. Bu hareket Atatürk'ün yerinde ve kesin müdahalesi ile son bulmuştur.

Atatürk, dil inkilabında çalışmak üzere Yahya Kemal Beyatlı'yı davet eder. Türk dilinin büyük üstadlarından "Türkçe, ağızda annemin bir sütü gibidir" diyen, son devrin en büyük şairi sayabileceğimiz Yahya Kemal bu davete şu sözler ile cevap vermiştir "Lütfen Paşa Hazretlerine arz ediniz, benim dilde ilmin değil yaşayan Türkçeye karşı bir vehmim vardır. Ben bu vehimle başbaşa kalmak istiyorum, beni affetsinler".

Tasfiyecilik denemesinin çıkmaza girdiği ve fayda yerine büyük zararlar getirdiğini gören dahi kurtarıcımız dilimizi bir defa daha kurtarmıştır. Genel bir toplantıda Atatürk ile Yahya Kemal Beyatlı'yı birlikte görüyoruz. Atatürk şairden bir kaç şiirini okumasını ister ve şiirleri dinledikten sonra "Beyler! İşte hakiki ve güzel Türkçe budur. Yahya Kemal bey hatırlıyormusunuz? Sizi dil çalışmalarına davet ettiğim zaman "benim dilde ilmin değil vehmim vardır, müsaade edin ben bu vehim ile başbaşa kalayım" demiştiniz. Şimdi hep birlikte anlıyoruz ki, dil davasında siz haklı çıktınız" der. Yahya Kemal Beyin cevabı "Paşam size karşı haklı çıkmam çok tehlikeli değil mi?" olmuş, büyük Atatürk bu sözleri nükteyide çok iyi anlayarak konuşmasına şöyle devam etmiştir". Hayır, asla! Çünkü bu aynı zamanda bizim millete ve tarihe karşı haklı çıkmamız demektir, sizin o zamanki vehminiz bizi bu gün mesud ediyor... Görüyorsunuz ya beyler, Yahya Kemal Beyin vehmi sizin ilminizi mağlup etti". Bu sözler ile çevresindekilerin "tasfiyecilik" gayretlerini "ilim" kisvesi altında yutturmaya çalışanlara ne güzel bir cevap ve ne derin bir istihza vardır (Songar 1986).

2. "Tasfiyeciliği" terkedilerek yerine "sadeleştirme" hareketinin başlaması ile dil inkilabında ikinci safha açılmış oluyor. Atatürk'ün arzusu ile Türk Dil Kurumu'ndan ayrı bir "Osmanlıca'dan Türkçeye Klavuz Komisyonu" kuruluyor. Bu komisyo-

nun başına Falih Rıfki Atay getiriliyor. Bu komisyon 24/9/1934 tarihinde "Osmanlıca'dan Türkçe'ye Cep Kılavuzu" hazırlamaya başlıyor. İkinci safha da Atatürk'ün komisyon başkanına şu sözleri ile kapanmıştır "memleketin en büyük bilgilerini, yazarlarını bir komisyon halinde aylarca çalıştırdık. Elte edilen netice şu bir küçük lügattan ibarettir. Bu Tarama dergileri ve Cep Kılavuzları ile bu iş yürümez. Falih bey biz Osmanlıca'dan ve batı dillerinden istifadeye mecburuz".

3. Atatürk'ün etimoloji anketleri ve Ulus gazetesindeki yayınlarla dil devrimi üçüncü ve en önemli safhasına girmiş bulunuyor: "Güneş Dil Teorisi" safhası. Atatürk güneş dil teorisi ile Osmanlı edebiyatında kullanılan pek çok kelimelerin Türkçe olduğunu ve Türkçe'de kalmasının dil inkilabına aykırı olmadığını belirtmiştir. Dil devrimini böylece manasız zorlamalardan ve zevksiz uydurmalardan kurtarmak gayretini gütmüştür.

1960'lı yıllara kadar dil hareketleri şiddetini kaybetmiştir. 60'lı yıllarda tekrar başlayan dil hareketleri Atatürk devrindeki Türk Dilini sadeleştirme gayret ve hedefleri ile ilgili değildir. Bu defa amaç dilin sadeleşmesi değil kültür devrimi idi.

Bu tasfiyeciliğin temel felsefesi Türk Dili Dergisinin 334. sayısındaki şu açıklama ile özetlenebilir. "Türkçe'yi özleştirme, düşünsel ve sözlüksel düzeyde kalan bir olgu değildir... Özelleştirmecilik genelde, düşünsel ve duygusal bir değişimin dile yansımadır. Şöyle de özetlenebilir. Dilimizin söz varlığını değiştirme yoluyla, toplumumuzun düşünsel ve duygusal evrelerini değiştirmedir. Bu etkileşim, daha doğrusu bütünleşme bir kağıdın iki yüzü gibi birbirinden ayrılamaz"...

Bu seferki dil devrimi üç koldan hedefine ulaşmaya çabalamaktadır.

1. Yeni ve uydurma kelimelerin dile sokulması ve Türkçe diye kabul edilmesi. Böylece nesillerdir anlaşma imkanının ortadan kaldırılması.

2. Birbirine zıt birkaç kavramın bir kelime ile ifade edilmesi sonucu dilin ifade gücü bakımından fakirleştirilmesi.

3. Türkçe'nin ahenginin ve musikisinin bozulması. Türkçe'miz komşu dillerinin oldukça ağır etkisi altında kalmıştır. Bütün eski ve büyük diller gibi, Türkçe'ninde yabancı dillerden bir çok kelime aldığı düşünülebilir. Türkçe ile yabancı ve komşu diller arasındaki ilişki tek taraflı kalmamıştır. Yani Türkçe yalnız alıcı dil değildir, aynı zamanda verici dildir. Başka dillere kelimeler vermiştir. Mesela Macarca'ya bir kaç yüz kelime vermiştir. Buna karşılık Macar di-

linden aldığı kelime sayısı üçü beşi geçmez, katana, kopça, soba, şarmpol gibi. Macarca dışındaki Balkan dillerinde Türkçe alıntılar büyük yer tutmaktadır. Sırpça ve Hırvatça'da Türkçe kelimelerin sayısı 6878 olarak tesbit edilmiştir. Rusça'da ise bu alıntılarının sayısı yaklaşık 2000 kadardır.

Türkçe sözlüklerde geçen sözler arasında alıntılarının büyük bir yer tutması eski bir yazı ve kültür dili için doğal saymak gerekir. Türkçe komşu dillerden bir çok yeni kavram aktarmışsa da, gramer yapısını koruduğu gibi yeni karşılıklar yaratmadaki gücünü sürdürmüştür (Eren 1992).

Orwell (1983) dil konusunda "dil düşüncenin ale-tidir. Dil ile düşünürüz. Bir insanın diline hakim olan onun düşüncesine hakim olacaktır. Bir milletin dilini eline geçiren ise onun herşeyini hükmü altına alacaktır" diyor. Devamlı "yeni dilin amacının düşünce alanını daraltmak olduğunu", "sizin gibiler yeni kelimeler türettiğinizi sanıyorsunuzdur. Değil halbuki kelimeleri kaldırıyoruz biz. Her gün yüzlerce kelimeyi dilden atıp yok ediyoruz" diyor. "Yeni dilin düşünce alanını genişletmek değil, daraltmak amacıyla geliştirilmiş bir dil" olduğunu ileri sürüyor. Orwell'in bu düşüncesine katılmamak mümkün müdür?

PSİKİYATRİDE DİL SORUNU

60'lı yıllarda başlayan dilde sadeleştirme hareketi dilimizde tarih boyunca görülmemiş bir kaos yaratmıştır. Bu hareketle birlikte başlayan tartışmalar azalarak ta olsa halen devam etmektedir. Bu kaostan psikiyatri de nasibini almıştır. Sadece psikiyatri değil diğer tıp dalları da muzdariptir. Nasıl olmasın ki bir vücut hasta olduğunda bu rahatsızlığın organları etkilememesi mümkün müdür? Konuşulan dil rahatsız olunca ilim dallarında bundan nasibine düşeni alacaktır.

Psikiyatrinin terminolojisi diğer tıp dallarından farklıdır. Çünkü diğer tıp dallarında* ki terminoloji ya duyu organları ile gözle, kulakla, elle ya da laboratuvar teknikleri ile EEG-EKG, röntgen gibi objektif olarak gözlemlenebilir semptomlara sahiptir. Oysa psikiyatrideki semptomlar somut değil soyuttur. Bu nedenle bunlar üzerindeki oynamalar terminolojiyi büsbütün anlaşılabilir ve zor öğrenilir bir duruma sokmaktadır.

Son yıllarda çalıştığım kurumda kliniğimize yatarak tedavi gören ancak mükerrer yatışları olan hastaların dosyalarının incelenmesinde aynı hastaya değişik teşhisler konulduğunu gözlemledik. Bu durum dikkatimizi çekti. Dikkatle incelediğimizde büyük oranda psikiyatrik semptomların doğru değerlendirilmediğinden kaynaklandığı kanaatına vardık. Konu

üzerine dikkatlerimizi odaklaştırdık bu durumda yazının yazılmasının motivasyonu olmuştur. Amacımız psikiyatri dilindeki kaos meslektaşlarımızın dikkatlerine sunmaktır.

Bunun içinde psikiyatride sık kullandığımız affekt, mood, obsesyon ve kompulsiyon kelimelerini seçtik.

Affekt

Uzman (1935) affekt'ten "teessürde bozukluk (Troubles de l'affektivite)" başlığı altında bahsetmiştir. Hariçteki vakaların şahısta uyandırdığı teamüle teessür diyoruz. Ruh hastalıklarında teessürün çeşit çeşit bozukluklarına şahit oluruz. Bir vakaya karşı alelade şahıslardan fazla münfail olanlar olduğu gibi vakaya hiç alaka göstermeyenler olabilir. Teessür bazen küntleşir hariçte olan bitenlere karşı şahıs kayıtsız kalabilir... diye devam etmektedir.

Adasal (1976) Duygusal yaşam (affekt): normal özellikler: duyma ve duygularını ifade şiddeti; duygusal tepkilerde oynaklık derecesi; genel duygusal durum: neşe, keder, kolay ve zor kızma, heyecanlılık... olarak tarif ediyor.

Arkonacı (1983) "Duygulanım Bozuklukları" başlığı altında bakın ne yazıyor. İnsanoğlu algıladığı uyarıyı (etki) hafızasında saklamakta olduğu tecrübeleri, bilgileri, düşünceleri ile birleştirerek ve duyarlılığı ölçüsünde bir histonu şeklinde cevaplandırmaktadır.

İnsanoğlunun en karmaşık bir işlevi, bir yeteneği olan bu durum: duygu (his, teessür, affekt, heyecan, emotion ve duygulanım) hislenme, teessüriyet, affektivite terimleri ile ifade edilmeye çalışılır.

İletilmek istenen temel anlam: Etkileycilik, etkilenme, etki altında kalma, etkilenmiş olma halleridir diyerek İngilizce Redhause sözlüğündeki affekt kelimesinin karşılığındaki Türkçe anlamlarını yazarak karşılamaya çalışmıştır. Etkileycilik ile diğer kelimelerde eşanlamlı değildir üstelik.

Öztürk (1994) affektive duygulanım affekt başlığı altında "dıştan ve içten gelen uyaranlara duygular ile tepki verebilme yetisidir" diye tarif etmektedir. Gene Öztürk aynı kitabının 224. sayfasında "duygulanım (affekt) bireyin uyaranlara, olaylara, anılara, düşüncelere, duygusal tepki ile katılabilme yetisidir" diye tarif etmektedir. İlk tarifinde "uyaranlara duygular ile tepki verebilme yetisi" ikinci tarifinde ise "uyaranlara... duygusal tepki ile katılabilme yetisidir" diye tarif etmektedir. Gene aynı kitabın 187. sayfasında duygulanım (affekt): başlığı altında "olaylara duygulanım tepkisi az ya da yoktur" diyor. Buradaki duygulanım kelimesi yerine aynı cümleye affekt kelimesini yazarak okursak "affekt tepkisi" gibi yeni ve anlamsız ve garip bir ifade ortaya çıkmaktadır.

Yüksel (1994) affekt "Affekt-Mood" başlığı altında "affekt hastanın dışarıdan izlenen emosyonlarını ifade eder. Daha çok anlık emosyonel yaşantılardır" diye tarif ederken gene aynı kitabının 120. sayfasında "affekt: bir düşünceye eşlik eden hoş veya hoş olmayan duygusal tonusu ifade eder" diye tarif etmektedir. İlk tarifinde "dışarıdan izlenen emosyonlarını ifade eder" derken ikincide "duygusal tonusu ifade eder" diye tarif etmektedir. Ancak yazar her iki tarifinde duygulanım olarak değil kelimeyi orijinal şeklinde affekt olarak kullanmıştır.

DSM-III(1980) teknik terimler sözlüğünde ise affekt "Bir şahsa bakıldığı andaki o şahıs tarafından ifade edilen ve gözlemlenen emosyon" olarak tarif edilmektedir.

DSM-IV'de ise affekt "subjektif olarak yaşanan duygu halinin (emosyon) ifadesinin gözlemlenebilir davranış kalıbıdır" diye tarif edilmektedir.

a- Affekt DSM-III ve DSM-IV'de teknik terim olarak tarif ediliyor. Çünkü teknik terim belirli kavramları karşılayan, belli kavramların tanımıdır. Terim bir tanımın özetidir.

Teknik terim olarak yapılan tarifler karşısında sözlük karşılığı etkilenme olan duygulanım sözcüğünün ne kadar yetersiz ve cılız kaldığı okurlarımın takdirine sunulur.

b- Ayrıca hangi yabancı ülke psikiyatri dilinde affekt kelimesi yerine kendi dilinde bir kelime kullandığını doğrusu ben bilmiyorum. Uterusa bile doğuran anne anlamında Almanca karşılık kullanan bu konuda en rijid ülke Almanya'da bile psikiyatri kitaplarında affekt kelimesi aynen kullanılmaktadır.

c- Affekt kelimesi fiildir. Affektif sıfat, duygulanım ise isimdir. Biz bir ismi kah fil yerine kah isim yerine kullanarak bir dil bilgisi hatası yaptığımızın farkına bile varmıyoruz. Duygulanım kelimesine iki anlam birden yükleyerek portmanto kelime yapılmaktadır. Bilindiği gibi hem affekt hemde affektif kelimeleri karşılığı olarak kullanılmaktadır.

d- Affekt psikiyatride teknik terim olarak hem DSM-III hem de DSM-IV'de aynı anlamda tarif edilmektedir. Türkçe psikiyatri kitaplarında ise affekt kelimesi karşılığı olarak kullanılan duygulanım kelimesi değişik kitaplarda hatta aynı yazarın aynı kitabının değişik sayfalarında başka anlamlara gelebilecek tarzda tarif edilmeye çalışılmakta ve kullanılmaktadır. Affekt kelimesi bildiğiniz gibi psikiyatride patognomik bir semptom değildir ama özellikle şizofrenide olmak üzere pek çok psikoz vakasında çok önemli bir semptomdur. Türkçe

psikiyatri kitaplarından psikiyatri eğitimine yeni başlamış bir hekimin affekt yerine kullanılan duygulanım kelimesinin yaratacağı kaosu, kafa karışıklığını, teşhis koymadaki ve hastayı değerlendirmedeki düşeceği zorluğunu anlatmaya bilmem gerek var mı?

Mood

Söz konusu edeceğimiz diğer psikiyatrik teknik bir terim ise "mood"dur. 1980 yılında yayınlanan DSM-III'de kullanılan "Affektif Bozukluklar" yerine DSM-III-R'de "Mood Bozuklukları" kullanılmaya başlanılmıştır. DSM-IV'de de aynen devam etmiştir.

Türkçe psikiyatri kitaplarında ve yayınlarda ise mood kelimesi karşılığı olarak mizaç ve duygu durum kelimeleri kullanılmaktadır. Mizaç kelimesi o kadar gelişi güzel kullanılmaya başlanılmıştır ki çalıştığım kurumda bir mizaç bozuklukları kliniği ile mizaç bozuklukları polikliniği tabelaları bile vardır.

İngilizce-Türkçe sözlüklerde mood karşılığı "ruhsal durum" diye yazar. Hiçbir İngilizce Türkçe sözlükde duygudurum karşılığı olmadığı gibi gene hiçbir sözlükde mizaç diye bir karşılığı bulunmamaktadır. Türkçe-İngilizce sözlüklere mizaç karşılığı "temperament" kelimesidir (Redhause 1996, Longman-Metro 1993, Türkçe Sözlük 1992). Ruhsal durum karşılığı olarak kullanılan duygudurum kelimesindeki duygu'nun ruhsal kelimesini ne kadar karşıladığı ortadadır.

Birsöz'ün (1994) kitabının bir bölüm başlığı "Bipolar (iki uçlu) Duygudurum Bozuklukları ve Mizaç Düzenleyen İlaçlar"dır. Burada duygudurum ve mizaç "mood" karşılığı kullanılmıştır. Eğer mizaç ve duygudurum eşanlamlı olsa idi ya duygudurum diye ya da mizaç kelimesi kullanılırdı. Mizaç insanın değişmez ölüncüye kadar devam eden bir halidir. İlaç hastalık ve tedaviyi çağırıştırır. Duygudurum ile mizaç eşanlamlı olsalardı ayrı ayrı iki kelime halinde kullanılmazdı. Bu durumun psikiyatri dilindeki kaos sonucu ortaya çıktığını düşünüyoruz. Psikiyatri uzmanlık eğitimine yeni katılan asistan arkadaşşıma hastanemizde mizaç bozuklukları kliniği var dediğimde "hocam kişilik bozuklukları ile mi uğraşıyor" dediğinde hayretimi gizleyememişim.

DSM-IV'deki psikiyatri teknik terimler sözlüğünde mood kelimesi "kişinin dünyayı renklendiren, yayılan ve uzun süren bir duygu halidir" diye tarif ediliyor (DSM-IV 1994).

Baymur (1976) ise mizacı "insanın duygusal ve davranış hayatının özelliklerinin tümü olarak kaydedilmektedir. Mizaç karakter gibi insanın kişiliğinin bütünü değil ancak bir yanını anlatır. Kısaca mizaç, duygusal denge durumu özellikleri olarak tanımlanır. Duyuş ve davranış tarzıdır" diye tanımlıyor.

Kısaca özetlemek istersek mood yanında birtakım özellikleri olan "uzun süren bir duygu hali" mizaç ise "duygu ve davranış tarzıdır". İngilizce-Türkçe sözlüklerde mood kelimesi karşılığı ne mizaç vardır ne de duygudurum karşılığı vardır. Türk Dil Kurumunun yayınladığı Türkçe Sözlük'de ise duygudurum diye bir kelime bulunmamaktadır.

Ne mizaç ne de duygudurum kelimeleri mood kelimesinin teknik psikiyatrik terim olarak Türkçe karşılığı olamamaktadır. Her ikisi yetersiz, özellikle mizaç kelimesi ise yanlış seçilmiş, kafaları karıştırmaktan başka bir işe yaramaz bir karşılık olarak kullanılmaktadır.

Mood'un mizaç karşılığı olmadığı gibi duygudurum da mood'un Türkçe karşılığı olarak son derece yetersiz, Türkçe'nin ahengine, musikisine uygun bir kelime değildir.

Obsesyon

Söz konusu edeceğimiz bir diğer kelime de obsesyonur. Türkçe kullanılan karşılığı ise saplantıdır. Obsesyon DSM-IV'de "egodistonik yani isteyerek oluşturulmayan ama şuuru saran düşünceler şeklinde olan, tekrarlayıcı, sürekli fikirler, düşünceler, hayaller ve impulslardır" diye tarif edilmektedir. Türkçe sözlükde ise saplantı "kişinin etkisinden kendini kurtaramadığı yersiz saçma düşünce, sabit fikir idefix" olarak tarif edilmektedir. Obsesyonun teknik terim olarak tarifini Türkçe saplantı kelimesinin ne derecede karşıladığını okuyucularımın takdirine bırakıyorum.

Kompulsiyon

Son kelitemiz ise kompulsiyondur. Bunun karşılığı olarak zorlantı kelimesi kullanılmaktadır. Kompulsiyon DSM-IV'de teknik terim olarak "tekrarlayıcı ve belli kurallara göre veya stereotipik tarzda görünüşte amaca yönelik olan davranış" diye tarif edilmektedir. zorlantı kelimesi ise Türkçe hiçbir sözlükde yer almayan zorlama sözcüğünden uydurulmuş uyduruk bir kelimedir. Bilebildiğimiz kadarıyla piyasada iki tane "Saplantı ve zorlantı bozukluğu" adında kitap bulunmaktadır (Akgün 1989, Greist J, Jefferson J 1996).

TIP TERİMLERİNİN TÜRKÇELEŞTİRİLMESİ KONUSUNDA TÜRK TIP BİLİM ADAMLARININ GÖRÜŞLERİ

Atasü (1981)... Her mesleğin özel bir dili vardır. tıbbin özel dili bir çok bakımlardan daha lüzumludur...Bazı kelimeler de mesleğin bütün mensupları tarafından kullanılır...Bilimin yaygınlaşması içinde dil birliğinin yararı inkar edilemez, diyor.

Kuran (1981) "Tıpkı milletler gibi, aynı bilim dalında çalışanlarında birbirleri ile kolayca anlaşmalarını sağlayacak özel meslek dilleri vardır" diyor.

Önen (1981) "terim bir tanımın özetidir ve kendi bilimsel dallarına özgü kavramları karşıladıkları için kendi anlamlarından ayrı anlamda kullanılmazlar" diyor.

İlter (1981) "terimlere gelince onların dilde özel bir yeri vardır. Bence terimler belli kavramların tanımıdır. Bunlar bilim, teknik, sanat dallarıyla ilgili kesin anlamlı sözcüklerdir. Bunların kullanım alanları genel kültür dilindeki sözcükler gibi geniş değildir. Kanımca önemleride buradan kaynaklanmaktadır. Hiç bir bilim, teknik ve sanat dalı özel anlam taşıyan kavramlar, terimler olmaksızın anlatılamaz. Bunlar öncelikle bilimin hızlı geliştiği günümüzde daha çok yapma ve yaratma yolu ile bulunan sözcüklerdir. Teknik terimlere karşılık aranmamalıdır" diyor.

Unat (1981) "bilindiği gibi terimler belirli kavramları karşılayan tek anlamlı sözcüklerdir. Bilimlerin öğretilmesinde ve öğrenilmesini kolaylaştırırlar. Başka dillerdeki terimlere karşılık dilimizde hazırlananların anlamı bilimce doğru olmalı, başka anlamlara gelmemelidir. Türkçe'de bulunacak terimler yabancı terimlerin sözcüklerin dilimizdeki çevirileri değil, bilimdeki anlamların dilimizdeki karşılıkları olmalıdır".

Türk tıp bilim adamlarının tıbbi teknik terimlerin Türkçeleştirilmesi hususundaki görüşlerine aynen katılıyoruz. Türkçe'de ve psikiyatride yaşanan dil kaosundan bir an önce çıkılacağını ümit ediyoruz. Çünkü aklın yolunun bir olduğuna inanıyoruz.

KAYNAKLAR

- Adasal R: Ruh Hastalıkları. İlaveli üçüncü baskı. Ankara Üniversitesi Tıp Fak. Yay. No. 329.s 15 (1976).
- Akgün N: Obsesyonel Nevroz Saplantı-Zorlantı Bozukluğu. Nobel Tıp Kitabevi, Ankara (1989).
- Amerikan Psychiatric Association: Diagnostic And Statistical Manuel Of Mental Disorders. thurd edition. APA Washington DC. P. 353 (1980).
- Amerikan Psychiatric Association: DSM IV. Diagnosis And Statistical Manuel Of Mental Disorders. Fourth edition. APA Washington DC p 763 (1994).
- Arkonaç O: Psikiyatrik Semptomlar ve Sendromlar. Bakırköy Akıl Hastanesi Vakfı Yay. No. 1. İstanbul. 53-55-286 (1983).
- Atasü T: Türkçe Tıp Terimleri Toplantısı. Cerrahpaşa Tıp Fak. Yay. No. 98. Rektörlük No 2973. S 91-93 (1981).
- Baymur F: Genel Psikoloji 3. Baskı. İnkilap ve Aka Kitapevleri İstanbul S. 252 (1976).
- Birsöz S, Turgay A: Psikiyatride İlaçla Tedavi. Medikomat Yayınevi, Ankara s. 153 (1994).
- Eren H: Önsöz. Türkçe Sözlük. Türk Dil Kurumu. Milliyet Tesislerinde basılmıştır. İstanbul s. IX-XXX (1992).

- Greists J, Jefferson J: Saplantı Zorlantı Bozukluğu Olgu Sunumları Compos Mentis Psikiyatri Eğitim, Araştırma ve Tedavi Merkezi, Ankara (1996).
- İlter Ö (1981) Türkçe Tıp Terimleri Toplantısı. Cerrahpaşa Tıp Fak. Yay. No. 98. Rektörlük no 2973. s. 98-100.
- Kuran O: Türkçe Tıp Terimleri Toplantısı. Cerrahpaşa Tıp Fak. Yay. No 98 rektörlük no 2973 s. 10 (1981).
- Longman-Metro Büyük İngilizce Türkçe-Türkçe Sözlük (1993) Metro Kitap Yayın Pazarlama İstanbul.
- Orwell G: 1984. Türkçesi Armağan İlkin. Kelebek Yayınları, İstanbul.
- Önen S (1981) Türkçe Tıp terimleri Toplantısı. Cerrahpaşa Tıp Fak. Yay. No. 98 Rektörlük no 2973 s. 31 (1983).
- Öztürk O: Ruh Sağlığı ve Bozuklukları. Yenilenmiş 5. Baskım Ankara, s. 124-187,224(1994).
- Redhouse İngilizce-Türkçe Sözlük (1996) Redhause Yayınevi, 24. baskı, İstanbul.
- Songar A: Dil ve Düşünce. Cerrahpaşa Tıp Fak. Psikiyatri Kliniği Vakfı Yay. No 7. İstanbul s. 99-124 (1986).
- Türkçe Sözlük: Türk Dil Kurumu. Yeni baskı Milliyet Tesislerinde basılmıştır. İstanbul Cild 1-2 (1992).
- Unat E K: Tıp Terimleri Toplantısı. Düzenleyen ve yöneten E K Unat. İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fak. yay. No 98 Rektörlük no 2973 s. 5 (1981).
- Uzman M O: Akıl Hastalıkları. Kader Matbaası, İstanbul s. 51-53 (1935).
- Yüksel N: Ruhsal Belirtiler. Hatipoğlu Yayınevi. Ankara s. 18 ve 120 (1996).